

13 297.

Ue aasta sowimine.

üks ande

kasjūse (parra-usse) sõbradele.

Tarto linnas 1843.

Trükkitud H. Laakmanni kirjadega ja
temma kullo ning warraga.

Nr. 2403. Gegen den Inhalt dieses Auftrages ist,
nach vorläufiger Durchsicht, von Seiten des Estländischen
Evangelisch-Lutherischen Provinzial-Consistoriums nichts
einzuwenden.

Riga, den 21. Decbr. 1842.

Vice-Präsident R. v. Plot.

Secretair Liedner.

Der Druck ist erlaubt.

Dorpat, den 8. Januar 1843.

Censur Sahmen.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

53820

Ue aasta sowimine.

Ue aasta algamine sunnib iggameest mõtlema
ja on üks pühha silmapilk, kos waiksed lotused
ning sallamasti sowimised ennamate iggaühhe
süddames liguwad. Nored ja wannad, rikkad
ja kehwad mõtwad sel päwal omma ellokäiki mele-
tulletada, ja mitto ja mitto kahhetsedes mõda
länud aega taggaleinada, kos nemmad rumma-
luse ikkes pinmeduse orjad ollid, — ja sedda
äraannustasid mis walguse Isand neilt tahtis.
Otsego üks fuur unnenäggo seisab meil mõda
länud aeg selja tagga, ja uddopihwe al otsego
üks tundmata mõderas maa meie eddespidine ello
meie ees warjul. Ütski ei tea, kui kaua aega
meil siin ilmas weel jäggatakse; mõib olla, et
saag jubba palgi lõhkus, mis meile püsärgi lauda
saab andma! sellepärast, sõbrad! jätkem wanna
pimmetad ello ja ndudkem ueks sada, et kui
peigmees kutsuma tulleb — olgo ehk südda õfel
— meie lampides õlli pudust ei leitaks. Mõtkem
ühtepuhko mele-tulletada, mis Apostel Paulus
Ewesuse rahwale 5. peatükkis 15. ja järgmisest
salmides õppetuseks kirjutab:

„Sepärrast katske, kuida teie viete hästiellaste, ei mitte kui rummalad, waid kui targad; ja piddage aega kalliks, sest need päwad on pahhad. Sepärrast ärge olge rummalad, waid mõistke, mis Issanda tahtmine on. Ja ärge joge ennast täis wina, kost üks õnneto ello tulleb, waid sage täis Waimo.“ 12.

Nõnda kui Apostel ommal ajal, tulletawad meie päwil mitmed ja mitmed auwäärt õppetajad rahwale mele: Katske, kuida teie viete hästi ellate, ei mitte kui rummalad, waid kui targad; ja piddage aega kalliks: sest need päwad on pahhad, mis wägga õelikko ja järrelmõtlikko ellokorda tarwitawad, sest et paljo ja mitmesuggused kiusamised meid pattule ning üllekohutule melitawad. Sepärrast ärge olge rummalad, waid mõistke, mis Issanda tahtmine on. Mis Issandal melepärrast, mis Issanda tahtmine on, sedda selletab meile Apostel eddespiddi, kui ütleb: Issanda tahtmine on, et meie ennast ei pea täis wina joma, waid peame täis Waimo sama.

Issanda tahtmine on: et meie ennast ei pea täis wina joma. Sest Paulus ütleb: Ärge olge rummalad, waid mõistke, mis Issanda tahtmine on; ja ärge joge ennast täis wina, kost üks õnneto ello tulleb. Eks teie olle sedda kül jubba kuulnud, mis kahjo wiin ihho: ning inge:terwisele teeb, ja kuida wina lakkumisest iggakord üks wägga õnneto ello tulleb! Kas pean ma teile sedda weel tdeks teggema, minno Armsad? — Teie isse näte iggas päw omma filmadega, kuida wina:joditud need kõige õnnetumad willetsad ja innimese:suggo teo:

tused on, kuida nemmad isseennast ja omma naest ning lapsi ja kõik omma suggowõssa õnnetumaks ning willetsaks tewad, et nõulast rahwast wimaks kerjajad sawad, kuida nemmad omma jõudo, mis Jummal neile tarwilikko tö tarwis kinkinud, weikse kombel ärraraiskawad, üksteist pörgo lõhnast põllema süttitud telega söimo: ning laitmise:õnnedega taggakiusawad, ullemal kombel kui metsalised üksteisega karröpiddi kiskuwad ja päid werrisels pekswad, nõnda et tiik aega kullub awo parrandades, misga neid wiin otsego raua:märgiga ommale orjaks märkinud. — Oh, mis suur äbbi, et ristirahwa ulgas, kedda Kristuse nimme järrel nimmetakse, weel fähherdune luggo on! Mis suur äbbi ka senneft, et ristirahwas kindlamat nõu ette ei wõtta fähherdust irmsad kombet wähhentada, „mis läbbi Jummal nimmi pagganade seas laidetakse.“ (Roma rahw. 2, 24.) Sest ärge mõttelge mitte, minno sõbrad, et teie sellega kõik omma wõlga tasustite, kui teie isse joditud ey olle, kui teie isse mitte pagganade tahtmise järrel liajomiseses ja praesimisises ei ella (1. Petrus. 4, 3). — Ei se ullata weel kauptlki ni pikkale, teie ristirahwa kutsmist Issanda ees täita. Sest kui ristirahwas on teie kohhus, et teie ei mitte üksnes kurja ei pea põlgama, waid teie peate ka üht heat märki teistele andma; teie ei pea üksnes kõlbamata ello salgama, waid teie peate wägga ellokorda piddama; ja selle seäduse järrel ei pea teie mitte üksnes lakkumist isse wihkama, waid peate ka tõssisel kombel se eest murret kandma, et teie koggodus lakkwoerdest ning joditudest puhtaks saaks. Sepärrast oidke ennast — kudda Paulus Timoteusele (1 Timot. 5, 22.) ja Ewesuse rahwale (Ewes. 5, 11.) manniisedes

ütteleb — „et teie mitte teiste pattude õsfalliseks ei saaks, ja teil mitte teggemist ei oleks pimmeduse siggimata teggudega, waid no m i g e neid ennemine.“
 „Ugga wõera pattude õsfalliseks tete teie ennast, ja teggemist pimmeduse siggimata teggudega teil on, kui teie sähherduse kohtatesse lähete, kos ennamiste jodikud ja lakkfoerad kokko tulleswad, omma alwa kombele uut toito nõudma. Üks nisuggune koht, kos jodikud ning lakkfoerad koos käiwad ja ennast karratsemise ning lakkumise läbbi alwemaks kui lojuksed tewad, — üks nisuggune koht on kõrts, trahter. Kui teie nüüd kõrtist ei wihta, ehk kui teie trahteri lähete, siis tete teie ennast wõera pattude, se on: nende pattude, misga jodikud ning lakkfoerad seäl omma ihho ning inge ärraukkawad, õsfalliseks, ja teil on teggemist nende pimmeduse siggimata teggemistega. Eks teil siis koddasid ei olle, kos teie wõite süa ja juua? (1 Korint. 11, 22.) Ja eks teie ei wõi, kui teil isefeseks middagi teggemist ja räkimist on, ommas majades teine teisega kokko sada? Mis pean ma teile üttema? Pean ma teid kiitma? Ees ei kiida minna teid mitte (1 Korint. 11), waid pean teile omma süddamlikkõ, rasfet kurbtuft selle ülle tunnistama. Oh, minno armsad, eitte ommetegi armo enda peäle! Kas teie ei tea, mis Paulus ütteleb (1 Korint. 5, 11): Kui keddagi wennaaks nimmetakse, se on: kui keddagi teiega ühheskoos ristünnimese nimme kannab, ja on ehk õra-piddaja, ehk ahne, ehk wõerajummala tener, ehk laitaja, ehk jodik; sähherdusega ei peage teie ühhes koos söma, nõnda et teil temmaga ei ühtegi teggemist, ei mingisuggust ämberkäimist ei pea ollema? Ja teie lähete senna, senna samma tuppä, selle samma laua jure omma

topi õllut? Wina sutäit joma, kos teised ennast, isse ennest ja teie ristirahwa nimmele äbbiks, täis wina lüuwad, äbbemata sõnnadega, narrisõmbega, õllumata naljaeitmisega ennast rojastad, üksteisega karropiddi kiskuwad ja omma päid werriseks peksawad? Kas se on pimmeduse siggimata teggude põlgamine? Meie käsime teid, armsad wennad, ütteleb Paulus, meie käsime ja sunnime teid meie Jõsanda Jesuse Kristuse nimmel, et teil ei pea teggemist ollema ei ühhegi wennaga, kes wisi pärrast ei ella, ja ärge seggage ennast temma sekka, et temmale äbbi saaks. (1 Kõsäl. 3, 6. 14.). Sellepärrast pallun minna teid, eitte armo enda peäle, et teie üllekohtuste surma pärrast mitte ka süüdlaseks ei saaks, — jah minna käsmin ja sunnin teid meie Jõsanda Jesuse Kristuse nimmel, teid, kes teie diged ristirahwas ollete ja Jummalä nimme mitte ei tahha aidata laita: Ärge weddage mitte wõeras ilkes uskmata rahwaga. Eest mis on diuusel teggemist üllekohtuga? Mis on walduusel teggemist pimmedusega? Kuida sünnib, Kristus ja pahharet ühte? Ehk mis õssa on usklikkul ühhe uskmata innimesega? Kuida sünnib Jummalä tempel ühte wõeraste jummaladega? Eest teie ollete ellawa Jummalä tempel, nõnda kui Jummalä on üttele nud: „Ma tahhan nende seas ellada, ja nende seas käia, ja tahhan nende Jummalä olla, ja nennamad peawad murte ühheks rahwaks ollema“. Sepärrast „minge nende seast ärra, ja lahutage ennast,“ ütteleb Jõsand, „ja ärge putuge mitte rojase külge, siis tah-

han minna teid sisse wõtta. Sina tah
 han teile Jõsaks olla, ja teie peate mulle
 poegetks ja tütriks ollema," ja kõige
 wäggewam Jõsand (2 Korint. 6, 18).
 Waatke, minno armsad! nõnda rägib Jõsand,
 se kõige wäggewam Jummal. Eest ni on se taht
 mine, se Jõsanda kindel tahtmine, et meie ennast
 ei pea täis wina jõma, mis jure ka sedda
 tulleb lissada, et meil jodituga ei pea teggemist
 ollema, waid meie peame se läbbi nende pimmes
 duse figgimata teggusid põlgama, et meie nende
 felfsi eest peame pöggenema.

Teiseks peame meie isseärnanis se läbbi
 nende kurja pimmeduse teggusid põlgama, et me
 täis Waimo same. Eest nõnda rägib pühes
 ma: seinnane Apostel Pauluse läbbi meile ilmu
 tud Jõsanda tahtmine, mis meile nende sõnnadega
 kuulutakse: Arge olge rummalad, waid
 mõistke, mis Jõsanda tahtmine on; ja
 ärge joge ennast täis wina, kost üks õn
 neto ello tulleb, waid sage täis Waimo,
 ja rätige issekestis laulude ja kituse lau
 ludega, ja waimolikko lauludega; laule
 ja laulge mängides Jõsandale ommas
 süddames, ja tännage ikka kõige as
 eest Jummalat ja Jõsa, meie Jõsanda
 Jesuse Kristuse nimmel. Nõnda peate te,
 kes teie õiged ristinnimesed tahhate olla, senni
 kui need üleannetumad ennast täis wina kallun
 täis Waimo sama, täis pühha Waimo, talle
 Jasso (Ewes. 5, 9) kõigesuguse headuse, ja
 õiguse ja tõe sees ennast wälja näitab. Senni
 kui joditud ja lastekoerad nurjatamaid sõnno
 suust wälja ajawad (Ewes. 4, 29.), mis läbbi
 Jummalat pühha Waimo (30 salm) kurwaastatud

saab, ja sõnnd meel jällede ja roppu asjaga
 ennast rõnustawad, peate teie waimolikko kõnnesid
 teie teie källima, mis armo andwad neile, kes
 sedda (29 salm), ja lauludega ja tänno
 lauludega teie Jõsat taewas kiitma. Senni kui
 rojane waim, misga nemmad täidetud on, kars
 ratsemisises, taplusises, sõimamisises ja küssenda
 misises wäljatulleb, peab pühha Waim, kellest teie
 täidetud olette, ennast pühha waimolikko laulo
 laulmise läbbi ilmutama. Senni kui nemmad
 kurradile rõmuks, kes omma tööd nende sees,
 otsekui sõnnakuulmata laste sees, teeb (Ewes. 2, 2),
 üksiteise wahhel ammuustawad ning närriwad, peate
 teie Jõsandale ommas süddames laulma ja
 mängima ja ennast ikka ja ikka ennam ehitama
 Jummalat ello assemeks Waimo sees (Ewes. 2,
 22). Senni kui nemmad üleannetumas kurjusises
 Jummalat annid prašimisises ning raistikamisises
 üllekohtul prugiwad, ja otsekui kõhho teenrid ja
 kurjuse sullased au omma äbbi sees otšiwad
 (Wilib. 3, 19.), peate teie, eht teie sõte eht jote,
 ellik mis teie tete, sedda kõik Jummalat auka
 teggema (1 Korint. 10, 31), ja tänno andma
 igal ajal kõige asja eest Jummalale, Jõsale, kes
 teie wina Poja Jesuse Kristuse läbbi ilma teie
 õnnimata iggal ajal ja iggal kohhal ni pahjo heat
 teie, ja selle läest teil kõik on ja teie kõik sate,
 mis teie ihhule ja ingele heats tulleb. Oh
 teie, sedda õige tunneffite, kuidas wõitffite teie
 siis muudo, kui üksnes Lemma pühha tahtmist
 möda, Lemmale kõige elduse eest süddamelikko
 tänno anda? ja kuidas saats sähherdune süddamlik
 tännoandmine teid sundima ja taggatihtutama,
 wõssifel wišil kõigist seest lahti püda, mis läbbi
 need tännamata ja nurjad meie armorikkast eldet

taewa Jssat äbbematal kumbel ärrä potawad! Eest se on üks äbbemata kurjus ja üks irmus tännamata kumbe, kui kegi omma õnnistamist wandeks mondab, ja sedda, mis Jummal melle ajalikkus warraks kinkinud, wallatumas õnnuse ellamisfes wina lakkumisega ärraprillab, seal jures ka omma ihho rikkub ja omma inge kurradidele pörgo wiskab! Ets seal ei wõi ütelda, kuida Moses kaebab: Se pörane ja kurrisuggo tegganeb Temmast ärra; nemmad on isse ennestele äbbimärgiks, ja ei mitte Temma lapsed. Annad sa seddawisi Jssandale, omma Jummalale tännb, sinna jölle ja tarkuseta rahwas? (5 Moses 32, 5. 6.) Oh, näitke ülles, et teie sesugguse paggana lojuse kumbe ülle ärrajällestate, — näitke sedda se läbbi ülles, et teie sesugguse öelade seltsi eest ulle mine kui katko eest ärrapöggenete, isse ennast agga puhastage kõigist lihha ja waimo rojusest ja püdke kunni omma ello otsani pühhitsemist Jummalala kartuse sees (2 Korint. 7, 1.), et teie ei wötta ellada sedda aega, mis teil weel ees on, ei mitte ennam innimese immude järrel, waid Jummalala tahtmise järrele (1 Petr. 4, 2.). Agga sesinnane Jummalala tahtmine on teie pühhitsemine, et teie ennast oiate öra ello eest, ja mis seal jures on ehk senna jure wiib, kui ülleliig sömine ja jomine, prassimine, lakkumine, ja muud sesuggused ja et iggäiks teie seast teaks omma asjat öda pühhitsemise ja au sees (1 Tessal. 4, 5. 4.), et teie täis Waimo saaksite, ja pühha Waimo enneste seas, otskui Jummalala templo, ellada ja wallitseda lasseksite, ja Waimo kasso tooksite, mis on armaustus, rõõm, rahho, pitkmeel, eldus, truus, kasandus, kasinus (Kallat. 5. 22.). Sepärrast

olge näid, minno Armsad, kuida nende kühhus, kedda ristirahwaks, se on wöietuks, pühha Waimoga wöietud rahwaks kutsutakse, ei mitte üksnes nimme, waid kumbet möda, möislikkud ja walwsad päwedele (1 Petr. 4, 7.), ja pöggenega pimmeduse teggusid, et se päw teid mitte kui warras ei peaks kinni sama (1 Tessal. 5, 4.) Ärge laske ennast mitte ärraeksitada, waid tulletage allati sedda sõnna mele, mis ütleb: jodikud ja lakkfoerad ei pea mitte Jummalala riiki pärrima. (1 Korint. 6, 9. 10.). Nõnda seisab üllespandud pühhas kirjas ja nõnda peab se iggaweste jäma. Sellepärrast öidke, öidke ennast, et teie südamed ei sa kormatud liasömise ja liasömise, egga peatoiduse murredega, ja et sesamma päw äkkitselt teie peäle ei tulle. Eest kui linnopael tulleb temma kõikide peäle, kes kõige se maa peäl asset on. Sepärrast walwage ja palluge iggal ajal, et teid wäärt arwatakse ärrapöggeneda kõige se eest mis peab sündima, ja seista innimese Pöja ees. (Luka 24, 34 — 36.). — Göbrad! ärge, joge ennast mitte täis wina, waid sage täis Waimo! —

Wättem siis Jummalala sõnna maenitsust möda uel aastal uut nõu ja jättem korrage wina mahha, ei mitte üksnes jodikud, waid isseärranis ka kõik aumäärt mehhed, kes tännini meelt möda wina on prükinud, sest teie peate, kudda pühha kirri ütleb, omma elloga teistele märki andma, et Jssanda tahtmine saaks täidetud. Kui nüüd kes möislikkumad ja targemad mehhed söma ajal wina sutait wöiwad, siis rägiwad teised liderlikkud: Wata meie koolmeister, meie koster, kohtomees, kirrikowörmünder ja muu tubli mees joo ka wina,

mis siis meie ei peaks joma? — Armas targem rahvas! näte mis suurt kahjo teie tuhhandete ingede peäle weretate, kui teie omma kassinat winaprukimisist mahha ei jätta ja rummaladele parremat märki ei anna. Üks ukka läinud jodif irmutab mõnda noort meest wina prukimisest ärra, agga teie kassin wina wõtmine melitab mõnda wina mekima, kes wimaks winaga nurja lähheb. Mida ausam mees, ehk mida kuulsam remma seisus rahwa keskis, sedda ennam peab temma teistele heat märki andma, peab isse kassinust tütama ja piddama ja ka teissi nomima teggude ja sõnna läbbi kassinuse jüngriks miina. Kes lõuneni turrul ehk weel kauemine töta seisnud, se ruttago nüüd Jësanda wina mäele ja tehko seal ni tubliste tööd, et õhto nisamma rohket palka kätte saab, kui teine, kes jubba warra ommikul tööle läks. — Ja teie aurdäart rahwas, kes teie kassinuse kaunist hliid tundma ollete sanud, nõnda kui Põlwa kihelkonnas praego jubba liggi kahheksa-sadda sesuggust inge leietakse ja mitmes ja mitmes teistes kihelkondades, kirjutajal alles teadmata, ellawad, ühendage ennast ue aasta algmisel Jësanda palge ette ja palluge kõigest süddamest: et teie puhhas ellokäit tuhhandedele kauniks õppetuse märgiks saaks. Jah, Jësand Jësus Kristus! aita issi kassinust kôsutada ja rahwa waimo juhhatada, et ilka ennam willetsaid wina paelust peäseks ja Sinno nimmele auks allaks ellama ja sigginema. Amen.

Meie jures on weel trükkitu ja sada:

Piibli Luggud. Esimenne jaggo, kus on wanna Seädukse sündinud asjad Piibli ramatust lühhidelt wäljakirjutud, mitme õppetuse sannadega ärraselletud, ja kuhho weel on monda uut laulo salmi jurepandud. Makfab 1 rub. 23 kopp.

Palwe ramat, mis isseärranis Ewameestele kasa anda, kui wõbra rahwa male ärralähhäwad, agga ka mu ristirahwa hinge kassuks on illespandud. Makfab 70 kopp.

Jesuse Siraki Tarkuse Ramat. Makfab 50 kopp.

A B D ja Luggemisese Ramat mis laste kolitamisese tarwis on kirjotanud F. Atermann. Makfab 42 kopp.

Lühhike Luggemisese ramatolenne lastele. Makfab 25 kopp.

I. Ühhe jummalakartlikko emma ja temma pattust pöörnud tütre ello. II. Usklik lambakarjane Josef. III. Usklikko Etisabetti ello. Makfab 50 kopp.

Lambriese Ramat, ehk õppetus, mil wisil Mesrino lambud sõdetakse ja illespetakse, kuida neid haiguste eest hoitakse ning neist parrandakse. Makfab 1 rub. 50 kopp.

Jõggi merres, kõnne, isseärranis nore rahwa kassuks, agga ka wannema rahwa õppetusseks Sakska kelest Ma kele ümberpandud. Makfab 35 kopp.

Jenowewa. Üks kaunis ja halle luggemine,
igga innimesse, keige ennamiste wannemate ja
laste kasfuts wälja antud. Maksab 35 kopp.
Weikise Hanso luggu tühja sare peäl.
Maksab 25 kopp.
Willem Nawi ello-päwad. Maksab 25 kopp.
Niamite pero walgussel. Maksab 40 kopp.
Wagga Jenowewa ajalik elloaeg. Mak-
sab 42 kopp.
Grise!dis ja Markgraf Walter. Maks. 21 f.
Luggemisse ramat, laste kolitamisse tarwis.
Eddimänne jaggo. Maksab 42 kopp.

